

Társadalomföldrajzi kihívások és adekvát
válaszlehetőségek a XXI. század
Kelet-Közép-Európájában

Nemzetközi Földrajzi Konferencia
Beregszász, 2016. március 31–április 1.

«Соціально-географічні виклики в Східно-
Центральній Європі на початку XXI століття і
пошуки адекватних відповідей»

Міжнародна наукова географічна конференція
м. Берегове, 31 березня–1 квітня 2016 р.

Social Geographical Challenges and Search for
Adequate Answers in East-Central Europe of the 21st
Century

International geographical conference
Berehove (Beregszász), March 31–April 1, 2016

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian Institute
Beregszász / Берегове / Berehove, 2016

УДК 911.3:300(4)

ББК 65.04(4)

T-32

A kötet a 2016. március 31–április 1.-jén Beregszászon megtartott „Társadalomföldrajzi kihívások és adekvát válaszlehetőségek a XXI. század Kelet-Közép-Európájában” с. nemzetközi földrajzi konferencia anyagait tartalmazza.

Збірник включає матеріали міжнародної наукової географічної конференції „Соціально-географічні виклики в Східно-Центральній Європі на початку XXI століття і пошуки адекватних відповідей”, що відбулася 31 березня–1 квітня 2016 р. у м. Берегове.

The volume contains the materials of the international geographical conference „Social Geographical Challenges and Search for Adequate Answers in East-Central Europe of the 21st Century” that took place on March 31–April 1, 2016 in Berehove.

Szerkesztőbizottság: *Berghauer Sándor, Dnyisztrjanszkij Miroszlav, Fodor Gyula, Gönczy Sándor, Izsák Tibor, Jakab Natália, Molnár József, Molnár D. István, Papp Géza, Sass Enikő, Vince Tímea.*

Редакційна колегія: *Бергхауер О., Вінце Т., Генці Ш., Дністрянський М., Іжак Т., Молнар Й., Молнар Д. С., Пapp Г., Фодор Д., Шап Е., Якоб Н.*

Edited by: *Sándor Berghauer, Myroslav Dnistrians'kyi, Gyula Fodor, Sándor Gönczy, Tibor Izsák, Natália Jakab, József Molnár, István Molnár D., Géza Papp, Enikő Sass, Tímea Vince.*

A kiadásért felel: *Orosz Ildikó* / Відповідальний за випуск: *Орос І.* / Responsible for the edition: *Ildikó Orosz*

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

For the contents of the essays published the responsibility lies with the authors.

A kötetben található tanulmányokat a konferencia Tudományos Tanácsa lektorálta.

Матеріали видання рецензовані Науковою радою конференції.

The studies of the volume were proofread by the Scientific Council of the conference.

A konferenciát és a kiadvány megjelenését a Nemzetstratégiai Kutatóintézet és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola támogatta.

ISBN 978-617-7404-01-8

© a szerzők, 2016 / © автори, 2016 / © the authors, 2016

Nyomdai munkálatok: Kálvin Nyomda, Beregszász
Felelős vezető: Lacz Csilla

ÜNNEPEK ÉS TEREK: EPIZÓDOK BEREGSZÁSZ SZIMBOLIKUS TEREINEK ÉLETÉBŐL

ERŐSS ÁGNES

MTA CSFK Földrajztudományi Intézet

eross.agnes@csfk.mta.hu

Abstract

HOLIDAYS AND SPACES: EPISODES FROM THE LIFE OF SYMBOLIC SPACES OF BEREGSZÁSZ

Erőss, Ágnes

Public spaces in Beregszász – due to numerous regime changes during the 20th century – served as a palimpsest for different ideologies: new streets were opened, others were renamed, monuments were erected then demolished. Based on the analysis of original documents, maps and press articles, present paper aims to show the changes of symbolic spaces in Beregszász following the 1st Vienna Award (1938).

Keywords: public spaces, changes of symbolic places, Beregszász

Bevezetés

A térben való láthatóság, illetve a köztér birtoklása minden hatalom számára alapvető fontosságú. A modernkori nacionalizmusok születésétől kezdve a nemzethez, nemzetállamhoz kapcsolt kultuszok és rítusok jelennek meg (Hobsbawm 2015). Értelemszerűen ezek tartalma, formája és ideológiai jelentéstartalma az aktuális politikai hatalomtól függ. A jelképek, ünnepek, szobrok és emléktáblák amilyen hamar megjelennek a köztereken, rendszerint épp oly gyorsasággal esnek áldozatul a soron következő ideológiai fordulatnak, átadva helyüket újabb szimbólumoknak és rítusoknak. Beregszász közterei, a 20. század gyakori államhatalom-változásai következtében, számos alkalommal szolgáltak színpadként különböző ideológiák számára: terek és utcák kaptak új nevet, szobrok és emlékművek kerültek leleplezésre, majd merültek feledésbe. Jelen írás arra vállalkozik, hogy ezen mozgalmas történelem egy rövid periódusát kiragadva bemutassa, hogy az aktuális hatalom milyen módokon igyekezett a köztérben láthatóvá válni, és mindez hogyan rajzolja ki Beregszász szimbolikusan fontos utcáit és tereit.

A szimbolikus tér értelmezései

A szimbolikus tér és a köztér szimbolikus birtokbavételével számos tudományterület foglalkozik. Ahogy a nemzetközi, úgy a magyarországi szakirodalomban is a néprajztól (Barna 2000; Ilyés 2003) a kulturális antropológián (Sziójártó 2008; Niedermüller 1995), pszichológián (Düll 2015) szociológián (Zombori 2011), történettudományon (Zeidler 2009) át a társadalomföldrajzig (Tátrai – Erőss 2010) találunk elemző munkákat. Ezen tudományterületek mind más és más szempontból közelítik és értelmezik a szimbolikus teret és szimbolikus térfoglalási eljárásokat.

A vizsgálatok egy része az adott tér szempontjából közelít és az ahhoz kapcsolódó politikák, szokások, rítusok, társadalmi tevékenységek, kultúrák, de akár egyéni érzelmek elemzésével szemlélteti a térrel kapcsolatos tevékenységek, emlékek, attitűdök és percepciók sokféleségét. A kutatások másik része az adott hatalom térrel kapcsolatos politikáját, stratégiáit kutatja, és változatos példákkal szemlélteti, hogy legyen szó akár utcanevváltozásokról (Azaryahu 1996) akár emlékműállításokról (Azaryahu 1992), ezek térbeli vonatkozásai, adott tér szimbolikus ereje elsődleges fontosságúak egy-egy döntés előkészítése és tervezése során.

A két világháború közti Magyarországon a fent említett szimbolikus térfoglalási eljárások széles eszköztárát alkalmazták, igen változatos módokon. A Horthy-korszak irredentizmusa a köztereken is megjelent: nem csupán az utcanevekre érdekes itt gondolni (pl. a trianoni országterületen kívülre került városokról elnevezett utcák), hanem olyan, széles társadalmi támogatottsággal rendelkező, a köztérben rendszeresen, aktívan jelen lévő és azt tudatosan használó mozgalmakra, mint amilyen például az alább bemutatandó országzászló-állítás körül bontakozott ki.

A trianoni békeszerződés nyomán Csehszlovákiához tartozó Beregszász az I. bécsi döntés értelmében 1938. november 9-én újra magyar fennhatóság alá került (Botlik – Dupka 1993). A 20 000 fős Vérke parti város lakosságát magyarok, ruszinok és zsidók alkották, míg vallásilag még sokszínűbbnek mondható, hiszen különböző keresztény felekezetek mellett (római és görög katolikus, ortodox, református) ortodox és neológ zsidó gyülekezettel is rendelkezett. Ennek megfelelően számos oktatási és kulturális intézmény illetve egyesület biztosította az aktív városi életet (Fedinec – Vehes 2010).

A továbbiakban röviden azt kívánom bemutatni, hogy a hatalomátvételt követően milyen szimbolikus térfoglalási eljárások nyomán tudatosította a magyar uralom visszatértét a város vezetése. Térképi névanyag, levéltári források és korabeli sajtóanyagok elemzése alapján vizsgálom egyrészt a városi közterek átnevezését, másrészt az Országzászlós emlékmű állítása körüli eseményeket. A kutatás célja megmutatni, hogy a magyar fennhatóság visszaállítása után berendezkedő helyi vezetés miként törekedett a magyar és irredenta tartalmak városi térben való megjelenítésére, jórészt igazodva a magyarországi irredenta köztérpolitika fő irányvonalaihoz, de figyelembe véve a helyi sajátosságokat is.

Beregszász utcanevei 1938–1944 között

Az utcanevek elemzéséhez korabeli térképeket használtam.¹A térképi névanyagot adatbázisba rendeztem és az utcaneveket etnikai kötődésük alapján csoportosítottam. Az 1938–1944 közti magyar fennhatóság időszakából két térképpel dolgoztam: az egyik egy 1939-es, kézzel rajzolt², a másik egy 1942-es Kassán

¹ Beregszász utcaneveinek részletes és igényes feldolgozását lásd: Dobos 2011. A térképi névanyag földrajzi szempontú elemzéséhez: Erőss 2009.

² Beregszász 1939. Hadtörténeti Múzeum Könyvtára, Budapest. M=1: 5760

nyomatott³. Talán meglepő, de a két térkép névrajza között is vannak eltérések, ezért külön-külön kerülnek elemzésre.

Az 1939-es térképen összesen 68 utca szerepelt. A névrajz alapján a személynevek dominálták a köztérnévadást (42 db, 63%). Az első világháború lezárását követően a térkép adatai alapján 29 új utcát nyitottak, amelyből 9 kapott személynevet. Ezen 9 közül 4 tükrözi egyértelműen az aktuális politikai helyzet befolyását a köztérnevekre. Tekintetbe véve, hogy a hitleri Német Birodalom és a fasiszta Olaszország bábáskodása mellett tető alá hozott I. bécsi döntés nyomán lett Kárpátalja déli sávja újra Magyarország része, Beregszász képviselőtestülete minden bizonnyal ezért döntött úgy, hogy új közterei közül utcát nevez el Hitler-ről (ma Kijevi) és teret Mussoliniról (ma: Állomás tér). A magyar külpolitikát német-olasz orientáció felé terelő Gömbös Gyula (ma Olga Kobiljanszka) miniszterelnök és Horthy Miklós (ma Széchenyi) kormányzó is újonnan nyitott utcák névadóivá váltak, ami egyértelműen utal a magyarországi politikai irányvonalhoz való igazodásra. A régi utcanevek közül mindössze kettő került átnevezésére, ami az utcanevek nagyfokú állandóságát mutatja.

Az 1942-ből rendelkezésre álló térkép több szempontból is rendkívül érdekes változásokról tanúskodik. A térkép összesen 72 utcanevet tartalmaz, melyből 45 (63%) személynév. Ezen a térképen látható először nagyobb arányban utcanévvaltozás: az 1939-es utcanevek közül 13 (19%) változott meg. Érdekesség, hogy a frissen elkeresztelt, a központtól pár utcára lévő Gömbös és Hitler utcák új, helyi kötődésű neveket kapnak: előbbi Gáthy Zsigmondról, míg utóbbi Dr. Patakyról nyeri új elnevezését. A vasútállomás menti Mussolini tér örököse Apponyi lesz, míg Andrásy Gyula végleg lekerül a beregszászi utcanevek listájáról, ez ma a Rozsoskert utca.⁴

Az Országzászlós Emlékmű esete Beregszászon

A Horthy korszak talán legjelentősebb irredenta köztéri emlékmű-együttese a budapesti Szabadság téren állt. 1921-ben itt leplezték le az elcsatolt területeket jelképező szoboralakzatokat (Zeidler 2009), amelyek 1928. augusztus 20-a után az Erekyés Országzászló emlékművel egészültek ki. A 20 méter magas zászlórúdon lengő 8 méter hosszú magyar nemzeti trikolorra a középcímer és az „Így volt, így lesz” felirat került. Figyelemreméltó szimbolikus eleme volt a talapzatában lévő „ereklyeföldtartó”, ahová a Trianon előtti országterület városaiból, vármegyéiből és jelentős történelmi hadszínterekről hozott maréknyi földet szórtak. Az Erekyés Országzászló megálmodója, Urmánczy Nándor és az általa létrehozott és elnökölt Erekyés Országzászló Nagybizottsága (EONB) tevékenysége nyomán 1939-ig 350 helységben állítottak országzászlót (Dömötörfi 1991). A bécsi döntéseket követően a felvidéki, kárpátaljai és erdélyi települések is lelkesen csatlakoztak a mozgalomhoz. A korabeli napilapok

³ Pécs, Gy. 1942: Beregszász. Kassa, Wikó. (M.a. nélkül)

⁴ Mindenképp figyelemreméltó, hogy éppen az ország egyre erőteljesebb jobbrtolódása idején történnek ezek az átnevezések. A kiváltó okok feltárásához azonban további levéltári kutatások szükségesek.

1938. november 2. után szinte heti rendszerességgel tudósítanak rövid hírekben az újabb és újabb országzászlók emelése kapcsán rendezett ünnepegekről. Ezekből kiderül, hogy Beregszásznál sokkal kisebb települések is állítottak fel országzászlót a hatalomváltást követő hetekben, hónapokban.⁵ Ahogy az EONB tájékoztatásából kiderül, „a legszerényebb kivitelű Országzászló is teljesen megfelel a célnak (...) a felállítás után bekövetkező munkatevékenységre kell inkább súlyt helyezni.”⁶ Habár Beregszász képviselőtestülete 1939 óta foglalkozott az Országzászló ügyével, végül a Hősök emlékművével egyesített országzászló emlékmű átadására csak 1942. májusában került sor. A levéltári anyagok témánk, a városi szimbolikus térhasználat és térfoglalás szempontjából érdekes részletekre hívják fel a figyelmet.

Beregszász képviselőtestülete 1939. április 3-án hozott először döntést arról, hogy az Országzászló a Rákóczi téren (ma azonos nevű), a Werbőczy (ma Kossuth) tér és a Vérke-híd tengelyében legyen, azzal a kitételrel, hogy ünnepegek idején az ide vezető utcákat le kell zárni, illetve „a tér és környéke megfelelően parkírozandó és hangulatosá alakítandó.”⁷ Ezt a döntést április 13-án módosították, miután az Országzászló felállításával megbízott külön bizottság erre kéri a képviselőtestületet, új helyszínként a Kossuth teret (ma Hősök tere) megnevezve. A képviselők által megszavazott módosító javaslat indoklásából kiderül, hogy az eredetileg tervezett helyszínt nem tartják elégséges méretűnek (és ezáltal méltónak sem) az Országzászló felállítására.⁸ Ahogy indulatosan fogalmaznak: „Inkább ne csináljon a város semmit, mintsem ott jelöli ki az Országzászló helyét.”⁹ Egy 1940-es irat tanúsága szerint a munkálatok egy tapodtat sem haladtak előre, holott az „Országzászló felállítása már felette sürgős, mert létesítésével a nemzetnevelés itt új irányt nyer, amire nagy szükség van.”¹⁰ Új szempontként jelenik meg, hogy az Országzászló állításával kapcsolatos munkálatok egyúttal megoldanák az évek óta húzódó, a város központi teréhez kapcsolódó infrastrukturális beruházások sorsát is: „A Kossuth tér parkírozása már évek óta vajúdik, ezzel ez is megoldódnék, ami szintén sürgős, mert a város közepén a szekértábor és a sátrak okozta bűzös piszok

⁵ Pesti Napló 1938. október 21. (1938/216. sz.); 1938. október 27. (1938/221. sz.); Pesti Napló, 1938. december 21. (1938/267. sz.). Forrás: <http://adtplus.arcanum.hu/>

⁶ Ez alatt a heti rendszeres őrségállítást értik, amit rendszerint leventék, tűzoltók vagy egyéb helyi szervezetek adtak. Forrás: Ereklés országzászló nagybizottsága. Országzászló felállítása, előkészületi tudnivalók. 67. fond, 1. opisz, 1385, 11. lap

⁷ „2. Az Országzászló helyéül a posta előtti ugynevezett Rákóczy teret jelöli ki, úgy hogy az a Werbőczy tér, Vérkehíd útvonal középvezetékében esve legyen található.” Forrás: Kivonat: Beregszász város képviselőtestületének 1939. április 3-án tartott rendes közgyűlésén felvett jegyzőkönyvből. 6760/2288/1939 ki. szám. Tárgy: Országzászló felállítása. 67. fond, 3. opisz, 322.

⁸ „Beregszász ma már 20.000 lelken felüli és az Országzászló előtti ünnepegeken, beleértve az 1200-at kitevő levente ifjúságot, iskolák növendékeit, hivatalok, testületek és egyesület tagjait, körülbelül 5000-en vesznek részt, így a posta előtti tér egyáltalán nem alkalmas. Beregszász város előljárójának 112 kgy. 6760/1939. Tárgy: Országzászló felállítása. 67. fond. 1.opisz. 1163. 1939. április 13.

⁹ Beregszász város előljárójának 112 kgy. 6760/1939. Tárgy: Országzászló felállítása. 67. fond. 1.opisz. 1163. 1939. április 13.

¹⁰ Beregszász megyei város képviselőtestülete K.gy. 13/762/1940. Ki. sz. Tárgy: Az országzászló felállítása. 67. fond 1 opisz, 1163. 18 lap.

már a közegészség és város szépészeti szempontból is tarthatatlanná teszik a mai állapotot.”¹¹ Ez az indoklás szemléletesen bizonyítja, hogyan kapcsolódik össze a városi köztér állapotának kérdése egy emlékműhöz kapcsolódó beruházással, illetve milyen gyakorlati szempontok merülhetnek fel a hatalom köztérrel kapcsolatos politikájában. Forráshiány miatt a beruházásra ahogy 1940-ben, úgy 1941-ben nem került sor. A képviselőtestület 1941. július 13-án úgy döntött, hogy az Országzászlós emlékművet egyesíti a város I. világháborúban elesett katonáira emlékező Hősök emlékművével. A dokumentum tanúsága szerint ekkor már kész terv értelmében az emlékmű a „Kossuth téren helyezendő el, még pedig a térnek a Nagybazár kupolás közepe előtti részén, pár méternyire a gyalogjárótól, a Nagybazár, illetve a Kossuth tér északi-déli, ref. templomot magában foglaló oldala tengelyével párhuzamos tengellyel.”¹² Az irat ismét indokolja a helyszínmódosítást: „Az emlékmű felállítási helyét illetően a választás a Rákóczi térrel szemben azért esett a Kossuth térre, mert az előbbi akármennyire is át van szöve különben a történelmi emlékek patinájával, a tervezett nagyarányú építmény kellő érvényesüléséhez szűk és nem nyújtana elegendő területet az emlékmű előtt rendezendő hazafias ünnepek méltó lebonyolítására sem.”¹³

Ahogy erre az irat is utal, a Rákóczi tér kiemelten fontos (hely)történeti helyszín, hiszen 1703. május 22-én Esze Tamás itt bontotta ki a Rákóczi szabadságharc zászlaját (Zubánics 2001, p. 24), tehát erős szimbolikus töltettel és könnyen azonosítható mondanivalóval rendelkezik. Ehhez képest a város vezetése a Vérke túlsópartján, a város legforgalmasabb terét jelölte ki új helyszínnek. A döntés hivatalos magyarázata elismeri a Rákóczi tér szimbolikus jelentőségét, mégis a nyüzsgő, a bazárhoz, a református templomhoz és a törvényszék épületéhez közelebb eső Kossuth térre szavaz. A vizsgált képviselőtestületi dokumentumok alapján feltételezhető, hogy a 20. század első évtizedeire a város központi tere, legértékesebb szimbolikus tere a Rákóczi térről áttevődött az akkori Kossuth tér környékére. Ezt a feltételezést erősíti, hogy 1938. november 9-én itt fogadták a bevonuló magyar katonákat a város lakosai (Marosi 2015). Ahogy a képviselőtestület irataiból kiderül, ahhoz, hogy a Kossuth tér a neki szánt reprezentatív funkciót képes legyen méltó módon betölteni, komoly és költséges infrastrukturális beruházásra volt szükség. A téren egyébként is esedékessé vált korszerűsítési munkálatok végrehajtásához az ide tervezett Országzászlós emlékmű további indokot szolgáltatott. Feltételezhető tehát, hogy az emlékmű helyválasztásában gyakorlati, városrendezési szempontok is szerepet játszottak.

Az emlékmű végül rövid életpályát futott be. Mivel „Beregszász város magyarsága az Országzászló és a Hősök emlékműve hiányát napról-napra arcpirító,

¹¹ Beregszász megyei város képviselőtestülete K.gy. 13/762/1940. Ki. sz. Tárgy: Az országzászló felállítása. 67. fond 1 opisz, 1163. 18-19 lap.

¹² Beregszász megyei város képviselőtestületének 1941 évi július hó 13 napján d.e. fél 12-kor tartott rendkívüli közgyűlésének jegyzőkönyvéből. 195/1941.Kgy-10.426/1941.K. szám. Tárgy: Országzászló felállítása a Hősök Emlékművével egyesítve. 67. fond, 3. opisz, 386. 11. lap. (Továbbiakban: 195/1941.Kgy-10.426/1941.K. szám. 67. fond, 3. opisz, 386.)

¹³ 195/1941.Kgy-10.426/1941.K. szám. 67. fond, 3. opisz, 386. 13. lap

szívenszuróbb vádnak érezte”,¹⁴ ezért a munkálatok mielőbbi elkezdését követően az emlékmű tervezett átadására „boldog felszabadulásunk harmadik évfordulóján”,¹⁵ vagyis 1941. november 9-én került volna sor. Habár gyűjtést és közadakozást is szerveztek,¹⁶ a háborús viszonyok között az emlékmű átadására csak 1942. május 31-én került sor. Alig pár évvel később, 1945. júniusában végül elbontották, és köveiből a Beregszászba bevonuló 138. sz. lövészadosztály elesett harcosainak emeltek obeliszket. A teret azóta nevezik Hősök terének (Zubánics 2001).

Összegzés

Az I. bécsi döntés értelmében Magyarországhoz visszakerült Beregszászon az újra berendezkedő magyar városvezetés a városi köztérben is igyekezett láthatóvá tenni a változásokat. A köztérpolitikára kezdetektől erősen rányomta bélyegét a magyarországi irredenta ideológia, amely megmutatkozik egyrészt az Országzászlós emlékmű építésében, másrészt az utcák politikai–ideológiai alapú és vezérkultuszra utaló átnevezésében. Érdekesség azonban, hogy az új ideológia utcaneveit (Hitler, Mussolini és Gömbös) 1942-ben helyi jelentőségű személyek váltják fel. Az Országzászlós emlékművel kapcsolatos helyi képviselőtestületi iratokat tanulmányozva láthatjuk azt is, hogyan rendeződött át a város szimbolikus térszerkezete és vált egyértelműen a mai Hősök tere a város legértékesebb szimbolikus terévé.

Köszönetnyilvánítás

A cikk megírásában nyújtott segítségért szeretnék köszönetet mondani Dobos Sándornak, Szakál Imrének, Molnár Józsefnek és Kovály Katalinnak.

Irodalom

1. Azaryahu, M. 1992: War memorials and the Commemoration of the Israeli War of Independence 1948–1956. In: *Studies in Zionism* 13. 1. pp. 57–77.
2. Azaryahu, M. 1996: The Power of commemorative Street Names. In: *Environment and Planning D: Society and Space* 14. 3. pp. 311–330.
3. Barna, G. 2000: Mentális határok - megduplázott világok. In: *Folklorisztika 2000-ben. Tanulmányok Voigt Vilmos 60. születésnapjára.* Budapest, ELTE BTK. pp. 689–701.
4. Botlik, J. – Dupka, Gy. 1993: *Magyarlakta települések ezredéve Kárpátalján.. Ungvár–Budapest,* Intermix Kiadó. 359 p.
5. Dobos, S. 2011: Levéltári források Beregszász természetes és első mesterséges utcaneveiről. In: *Acta Beregsasiensis* 10. 1. pp. 113–127.

¹⁴ 195/1941.Kgy-10.426/1941.K. szám. 67. fond, 3. opisz, 386. 13. lap.

¹⁵ 195/1941.Kgy-10.426/1941.K. szám. 67. fond, 3. opisz, 386. 12. lap.

¹⁶ „A társadalmi gyűjtés megindításához, eltekintve városunk anyagi erejének napon (sic!) is korlátozott voltától, a képviselőtestület azért is ragaszkodott, mert abban a hitben él: azzal, hogy mindnyájan egyénien is hozzájárulhatunk egy kődarabbal, vagy akárcsak egy szemcsével is a hazaszeretet beregszászi oltárához, kedvesebb, szívünkhez nőttebb lesz ez az emlékmű”. Forrás: 195/1941.Kgy-10.426/1941. 67. fond, 3. opisz, 386. 12. lap.

6. Dömötörfi, T. 1991: Az országzászló-mozgalom 1921–1944. In: *Élet és Tudomány*. 46. 8. pp. 232–234.
7. Dúll A. 2015: Az identitás környezetpszichológiai értelmezése: helyérvés, helykötődés és helyidentitás. In: Bodor, P. (szerk.): *Emlékezés, identitás, diszkurzus*. Budapest, L'Harmattan. pp. 109–130.
8. Eröss Á. 2009: Beregszász utcanevei a geopolitikai változások tükrében. In: Bajmócy, P., Józsa, K., Pócsi, G. (szerk.): *Geográfus Doktoranduszok IX. Országos Konferenciája*. Szeged, Magyarország, 2009.03.12-2009.03.13. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Gazdaság- és Társadalomföldrajzi Tanszéke, pp. 1–16. (CD-ROM)
9. Fedinec, Cs., Vehes, M. (főszerk.) 2010: *Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra*. Budapest-Ungvár, Argumentum - MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete. 640 p.
10. Hobsbawm, E. 2015: Introduction: Inventing traditions. In: Hobsbawm, E. – Ranger T. (eds.): *The Invention of Tradition*. Cambridge, Cambridge University Press. pp. 1–14.
11. Ilyés, Z. 2003: A nemzeti identitás és az etnikus tradíció változásai és szimbolikus megjelenítésük szintjei egy szlovákiai német közösségben. In: *Tér és terep: tanulmányok az etnicitás és az identitás kérdésköréből 2*. Budapest, Akadémiai Kiadó. pp. 61–75.
12. Marosi, A. 2015: Kárpátalja anno: a beregszászi Kossuth tér. <http://www.karpatalja.ma/sorozatok/karpatalja-anno/karpatalja-anno-a-beregszaszi-kossuth-ter/> (Letöltés ideje: 2016. 01.11.)
13. Niedermüller, P. 1995: A „szimbolikus” és a kulturális elemzés: megjegyzések a szimbolikus antropológiáról. In: Kapitány, Á. – Kapitány, G. (szerk.): *„Jelbeszéd az életünk”: a szimbolizáció története és kutatásának módszerei*. Budapest, Osiris-Századvég Kiadó. pp. 198–210.
14. Szijártó, Zs. 2008: Tér, kultúra, kommunikáció – kultúrákutató a „kulturális forradalom” után. In: Szijártó, Zs.: *A hely hatalma: lokális szcénák – globális folyamatok*. Budapest, Gondolat Kiadó. pp. 232–246.
15. Tátrai, P. – Eröss, Á. 2010: Ethnic features of symbolic appropriation of public space in changing geopolitical frames: the case of Oradea/Nagyvárad. In: *Hungarian Geographical Bulletin*. 59. 1. pp. 51–68.
16. Zeidler, M. 2009: A revíziós gondolat. Pozsony, Kalligram. 390p.
17. Zombori, M. 2011: *Az emlékezés térképei : Magyarország és a nemzeti azonosság 1989 után*. Budapest: L'Harmattan, 307p.
18. Zubánics, L. 2001: *Beregszászi kalauz*. Beregszász, Beregszászi Járás Nyomda. 45p

Felhasznált térképek

1. Beregszász 1939. Hadtörténeti Múzeum Könyvtára, Budapest. M=1: 5760
2. Pécs, Gy. 1942: *Beregszász*. Kassa, Wikó. (M.a. nélkül)

Internetes forrás

1. <http://adtplus.arcanum.hu/>